

Examen VMBO-KB 2012

tijdvak 2
dinsdag 19 juni
13.30 - 15.30 uur

economie CSE KB

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 41 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 44 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Goede tijden, slechte tijden

Bij de beantwoording van de vragen 1 tot en met 8 hoef je geen gebruik te maken van informatiebronnen in de bijlage.

Een wereldwijde economische crisis is in 2008 begonnen en deze heeft vooral toegeslagen in 2009. In het jaar 2010 leek het weer beter te gaan. Toch zal deze crisis nog jaren doorwerken.

- 1p **1** De crisis is begonnen in de Verenigde Staten en is van daaruit overgeslagen op grote delen van de wereld.
→ Als consumenten in de Verenigde Staten minder kopen, heeft dit een negatief effect op de Nederlandse economie. Leg dit uit, zo nodig met een voorbeeld.
- 1p **2** Dat de consumenten in de VS weinig of minder kopen heeft dus een negatief effect op de Nederlandse economie.
→ Leg uit dat een negatieve ontwikkeling van de Nederlandse economie op haar beurt weer een negatief effect heeft op de consumentenbestedingen in Nederland.

Dat de economische crisis ernstig was, blijkt uit de cijfers over heel 2009 die het CBS bekendmaakte. In 2009 kromp de Nederlandse economie met 4 procent. De werkloosheid was ten tijde van de crisis flink toegenomen.

- 1p **3** Niet elke werkloze burger telt mee in de werkloosheidsstatistieken. Er zijn mensen die zich niet laten inschrijven bij het UWV/Werkbedrijf of die niet actief pogingen ondernemen om een baan te vinden. Ze menen toch geen kans te hebben om een baan te vinden. Ze willen wel graag werken.
→ Hoe wordt deze vorm van werkloosheid genoemd?
- 1p **4** Werkloosheid heeft te maken met vraag naar arbeid en aanbod van arbeid. In welk geval is er sprake van hoge werkloosheid?
A in geval van veel vraag naar arbeid en veel aanbod van arbeid
B in geval van veel vraag naar arbeid en weinig aanbod van arbeid
C in geval van weinig vraag naar arbeid en veel aanbod van arbeid
D in geval van weinig vraag naar arbeid en weinig aanbod naar arbeid

- 1p **5** Voor veel werklozen is het vinden van een baan in tijden van crisis lastig. Volgens sommige economen zal het vinden van een baan pas makkelijker worden als het consumentenvertrouwen toeneemt. Dan neemt ook de vraag naar personeel weer toe.
Hieronder staan vijf stappen in de gedachtengang van deze economen:
- 1 consumentenvertrouwen neemt toe;
 - 2 meer afzet mogelijk;
 - 3 meer productie nodig;
 - 4 vraag naar producten neemt toe;
 - 5 meer vraag naar personeel.
- In welke regel staan de stappen in een logische volgorde?
- A** 1 → 2 → 3 → 4 → 5
B 1 → 3 → 4 → 2 → 5
C 1 → 4 → 2 → 3 → 5

Daan (15) en zijn vader Gerard (53) zijn op weg naar de supermarkt en praten over de crisis. Gerard is sinds een paar maanden werkloos. Hij werkte in een computerwinkel en de crisis heeft in de computerbranche hard toegeslagen.

- 1p **6** Als Gerard weer aan de slag wil, is het belangrijk om te weten in welke sectoren nog wel werk te vinden is. Daarom zegt Daan: "Ik denk dat de supermarkt minder last heeft van de crisis dan een computerwinkel."
→ Geef een argument waarom de uitspraak van Daan juist is.
- 1p **7** Daan, die in de derde klas van het vmbo-kader zit, zegt tegen zijn vader: "Mijn economiedocent zegt dat de grote crisis waar Nederland en andere landen nu in zitten, ook voordelen heeft voor bepaalde bedrijven, zoals doe-het-zelfwinkels."
→ Geef een reden waarom een doe-het-zelf winkel voordeel kan hebben van de crisis.
- 1p **8** Gerard twijfelt over wat hij moet doen om weer een baan te vinden. "Zal ik me laten omscholen of toch proberen weer een baan in een computerwinkel te krijgen?" Volgens Daan is het niet nodig dat Gerard zich om laat scholen. "De werkloosheid van jou is tijdelijk en zal 'vanzelf' verdwijnen."
→ Geef een argument voor de mening van Daan.

Handige Harrie

Bij de beantwoording van de vragen 9 tot en met 15 moet je soms gebruikmaken van informatiebron 1 in de bijlage.

Om de woningmarkt een impuls te geven werd in 2010 het btw-tarief voor renovatie en herstel van woningen van twee jaar en ouder tijdelijk verlaagd van 19% naar 6%. Werkzaamheden die onder deze regeling vielen, waren het vernieuwen, vergroten, herstellen of onderhouden van de woning. Het lage btw-tarief was uitsluitend van toepassing op arbeidsloon, niet op materialen. De verlaging gold van 1 oktober 2010 tot 1 oktober 2011.

Harrie te Kulve van klussenbedrijf 'Handige Harrie' is een kei in zijn vak. Met zijn administratie heeft hij echter meer problemen. Hij laat zijn werknemer Wim onderstaande factuur zien. "Deze (interne) factuur moeten we nog aanpassen aan de btw-verlaging. Kun jij me daarmee helpen?"

(Interne) factuur voor aanpassing keuken

Gebruikte materialen	€ 900
Arbeidsloon	€ 1.400
Winstopslag	<u>€ 700</u>
Totaal bedrag (excl. 19% btw)	€ 3.000
btw	<u>€ 570</u>
Totaalbedrag incl. btw	€ 3.570

- 1p 9 Hoe groot is het voordeel op bovenstaande factuur als de btw-verlaging op arbeidsloon wordt toegepast?
- A € 180,00
B € 182,00
C € 360,00
D € 390,00
- 1p 10 Als Harrie de nieuwe factuur ziet, begint hij gelijk te mopperen. "Fijn is dat. Mijn omzet gaat mooi naar beneden door die verlaging van de btw!" Volgens Wim is dit echter niet waar.
→ Geef een argument waarom Wim gelijk heeft.

- 1p 11 Wim is zelf echter ook niet zo blij met de regeling. Wim klust namelijk in het weekend zwart bij. Het aantal klanten is sinds de invoering van de regeling flink gedaald.
→ Geef een argument waarom mensen nu minder bouwwerkzaamheden zwart laten uitvoeren.
- 1p 12 De overheid liep door het lagere btw-tarief inkomsten mis. Volgens sommige economen zou de overheid door de regeling echter ook minder uitgaven aan werkloosheidsuitkeringen hebben. Hieronder staan vijf economische verschijnselen:
1 lagere btw-tarief;
2 er vinden meer verbouwingen plaats;
3 er zijn meer werknemers nodig in de bouw;
4 verbouwen voor particulieren wordt goedkoper;
5 minder uitgaven aan werkloosheidsuitkeringen.
Zet de verschijnselen in een logische volgorde.
A 1 → 2 → 3 → 4 → 5
B 1 → 2 → 4 → 3 → 5
C 1 → 3 → 2 → 4 → 5
D 1 → 3 → 4 → 2 → 5
E 1 → 4 → 2 → 3 → 5
F 1 → 4 → 3 → 2 → 5

Om ervoor te zorgen dat de consument ook echt voordeel van de regeling zou hebben, kondigde de overheid een strenge controle van deze regeling aan. Men wilde dat de btw-regeling zou leiden tot een lagere rekening voor de klant.

Gebruik informatiebron 1.

- 1p 13 Wim heeft de factuur aangepast. Hij heeft echter de btw-verlaging niet correct doorberekend aan de klant. In de grafiek zie je het verschil in de prijsopbouw van deze opdracht van Handige Harrie van de oude factuur en de nieuwe. Wat is het gevolg van het niet correct doorberekenen van de btw-verlaging voor Harrie?
A De kosten voor de materialen worden lager.
B De kosten voor het arbeidsloon worden lager.
C De winst wordt hoger.
D Het bedrag aan af te dragen btw wordt hoger.
- 1p 14 De btw-verlaging geldt alleen voor het arbeidsloon en niet voor de gebruikte materialen.
→ Geef een argument waarom de btw-verlaging alleen over het arbeidsloon wordt toegepast.

Diverse personen in de bouwwereld vonden de looptijd van de regeling veel te kort. Zij waren van mening dat de regeling voor altijd moest gaan gelden. “Als de regeling afloopt komen veel bouwbedrijven in de problemen”, aldus een woordvoerder.

- 1p **15** Waarom zouden bouwbedrijven na afloop van de regeling in de problemen kunnen komen?

Kan Nederland overleven zonder import?

Bij de beantwoording van de vragen 16 tot en met 22 moet je soms gebruikmaken van informatiebron 2 in de bijlage.

De redactie van het radioprogramma ‘Met de blik op morgen’ stelde zichzelf de vraag: kan Nederland overleven zonder buitenlandse handel? De grondstofprijzen stijgen; de Russische graanexport is stilgelegd! Kunnen we zelfvoorzienend zijn? De redactie heeft over deze vraag een programma gemaakt.

- 1p **16** De redactie van het radioprogramma stelde zichzelf de vraag of Nederland zelfvoorzienend kan zijn.
→ Leg uit wat het betekent dat een land zelfvoorzienend is.

- 1p **17** Nederland is niet zelfvoorzienend. Nederland heeft een open economie. Wanneer heeft een land een open economie?
- A** Als er in een land in verhouding veel import en veel export is.
 - B** Als er in een land in verhouding veel import en weinig export is.
 - C** Als er in een land in verhouding weinig import en veel export is.
 - D** Als er in een land in verhouding weinig import en weinig export is.

Gebruik informatiebron 2.

- 1p **18** Uit de informatiebron blijkt dat wij ons in principe wel kunnen redden als het om eten en drinken gaat. Sommige fabrikanten zullen echter grote problemen krijgen als ze niet kunnen importeren.
→ Leg uit waarom fabrikanten problemen kunnen krijgen als ze niet kunnen importeren.
- 1p **19** Pieter luistert naar het radioprogramma ‘Met de blik op morgen’. Hij is er al snel achter dat importeren voor Nederland bijna onmisbaar is. Maar ook exporteren is van heel groot belang voor Nederland.
→ Leg uit dat, met name als er veel wordt geïmporteerd, het voor een land van groot belang is om ook veel te exporteren.

- 1p **20** In het jaar dat het radioprogramma 'Met de blik op morgen' werd uitgezonden, golden voor Nederland de volgende gegevens:
nationaal inkomen 577 miljard euro, exportwaarde 416 miljard euro.
→ Bereken de exportwaarde in dat jaar in procenten van het nationaal inkomen. Schrijf je berekening op.
- 1p **21** Van de export ging het grootste gedeelte naar landen binnen de EU.
→ Geef een verklaring voor het feit dat van de Nederlandse export het grootste gedeelte naar landen binnen de EU gaat.
- 2p **22** In landen met relatief veel export ligt de arbeidsproductiviteit vaak hoger dan in landen met weinig export. Geef hiervoor een verklaring.

Action

Bij de beantwoording van de vragen 23 tot en met 29 hoef je geen gebruik te maken van informatiebronnen in de bijlage.

Het aantal winkels van Action groeide de afgelopen twee jaar van 200 naar 250. Het bedrijf verkoopt voornamelijk Aziatische producten tegen bodemprijzen. Frisdrank uit Taiwan, serviesgoed uit China en speelgoed uit Hongkong, het is allemaal te koop bij Action.

bron: Volkskrant, 1 december 2010

- 1p **23** De winkelketen Action begint dus een grote speler te worden in Nederland. Mensen komen naar Action, omdat ze daar 'lekker' kunnen shoppen voor weinig geld. Naast een permanent assortiment is er ook een steeds wisselend assortiment. Het werken met een steeds wisselend assortiment, zodat klanten niet weten wat ze aan zullen treffen, is een voorbeeld van een marketingstrategie.
→ Leg uit dat een wisselend assortiment klanten naar de winkel kan lokken.
- 1p **24** Veel consumenten zijn van mening dat de producten bij Action goedkoop zijn. In de praktijk blijkt het assortiment maar voor een derde deel uit vaste artikelen te bestaan, de rest wisselt om de zoveel tijd. Naast het lokken van klanten heeft Action een andere reden om met een steeds wisselend assortiment te werken.
→ Noem een andere reden voor Action om met een steeds wisselend assortiment te werken.
- 1p **25** Het assortiment speelt dus een belangrijke rol in de marketingstrategie van Action. Tot welk onderdeel van de marketing behoort het assortiment?
- A plaatsbeleid
 - B prijsbeleid
 - C productbeleid
 - D promotiebeleid

- 2p **26** Jolanda en Wendy, beiden 16 jaar oud, zijn vriendinnen. Zij zijn op weg naar de Actionwinkel waar Wendy werkt. Jolanda zegt: "Gisteren heb ik nog een pennenetui bij jullie gekocht en moest € 1,35 (inclusief € 0,22 btw) afrekenen bij de kassa. Hoe kan Action hier ooit winst op maken?" "Nou", zegt Wendy, "goedkoop inkopen. De inkoopprijs bedraagt 80% van de verkoopprijs exclusief btw."
- Hoeveel bedraagt de brutowinst in euro's op een pennenetui? Schrijf je berekening op.
- 1p **27** Wendy zegt: "Ook de personeelskosten bij Action zijn laag in vergelijking met andere winkelketens. Ik verdien net iets meer dan het minimumloon en moet er hard voor werken. Onze arbeidsproductiviteit is heel hoog. Dat is gunstig voor een lage kostprijs."
- Leg uit waarom een hoge arbeidsproductiviteit zorgt voor een lage kostprijs per product.
- 1p **28** Om uiteindelijk toch een flinke winst te maken, is het nodig dat Action een grote afzet heeft. Wat wordt er bedoeld met afzet?
- A** het aantal producten dat ingekocht wordt
B het aantal producten dat verkocht wordt
C het aantal verkochte producten maal de kostprijs van het product
D het aantal verkochte producten maal de verkoopprijs van het product
- 1p **29** Volgens Jolanda zou Action er verstandig aan doen ook wat duurdere producten te verkopen met een betere kwaliteit. "Ik denk dat er dan meer klanten komen", zegt ze.
- Geef een argument voor de mening van Jolanda.

Het is niet alles goud...

Bij de beantwoording van de vragen 30 tot en met 34 moet je soms gebruikmaken van informatiebron 3 in de bijlage.

In de zomer van 2010 staat de goudprijs op recordhoogte. Dat brengt in Australië heuse goudzoekers op de been. Niet langer met goudzeef en schep, maar met een hightech metaaldetector.

Gebruik informatiebron 3.

- 1p **30** De prijs van goud is de laatste jaren flink gestegen.
- Hoe hoog is de procentuele stijging van de goudprijs tussen 1-1-2004 en 1-1-2010? Schrijf je berekening op.

Op de televisie was een documentaire te zien over goudzoekers in Australië. De Nederlandse vrienden Alex, Gerard en Tim (alle drie MBO-student) hebben die documentaire gezien en zijn helemaal enthousiast. De hele maand juli gaan ze goud zoeken in Australië.

- 1p **31** Welke van de volgende factoren zou kunnen zorgen voor een stijging van de goudprijs?
- A** afnemende vraag van beleggers naar goud
 - B** de modewereld voorspelt lichte kleuren voor het komende winterseizoen
 - C** de toenemende welvaart
 - D** ontdekking van een grote goudader in Midden-Afrika
- 1p **32** Het feit dat zo veel mensen goud vinden, heeft invloed op de goudprijs. Wat is die invloed op de goudprijs?
- A** De goudprijs zal dalen, want de vraag naar goud neemt af.
 - B** De goudprijs zal dalen, want het aanbod van goud neemt toe.
 - C** De goudprijs zal stijgen, want de vraag naar goud neemt toe.
 - D** De goudprijs zal stijgen, want het aanbod van goud neemt af.

Na ruim vier weken in de Outback (het binnenland) van Australië hebben de drie vrienden diverse goudklompjes gevonden met een totaal gewicht van 62,2 gram. De schoolvakantie zit er bijna op en ze moeten weer terug naar Nederland.

- 1p **33** Terug in Nederland houden de jongens de koers van het goud in de gaten. In de krant staat dat de hoogte van de rente van invloed is op de goudprijs. Zo zal een lage rente leiden tot een stijgende goudprijs. Hieronder staan drie verschijnselen:
- 1 opbrengst van de spaarrekening is laag;
 - 2 spaarders zoeken een alternatief voor hun spaargeld;
 - 3 vraag naar goud stijgt.
- Zet de verschijnselen in een logische volgorde.
- A** lage rente → 1 → 2 → 3 → goudprijs stijgt
 - B** lage rente → 1 → 3 → 2 → goudprijs stijgt
 - C** lage rente → 2 → 1 → 3 → goudprijs stijgt
 - D** lage rente → 2 → 3 → 1 → goudprijs stijgt
 - E** lage rente → 3 → 1 → 2 → goudprijs stijgt
 - F** lage rente → 3 → 2 → 1 → goudprijs stijgt

- 2p **34** Gerard heeft het meeste verstand van economie. Zijn vrienden willen graag een advies van Gerard: nu het goud verkopen of wachten met de verkoop van het goud. Gerard gaat een mail aan Alex en Tim sturen waarin hij zijn advies zet. Zijn mail begint als volgt:

“Jullie hebben mij gevraagd een mail te sturen en jullie een advies te geven: nu het goud verkopen of nog wachten met de verkoop van het goud. Ik zal mijn advies op twee aspecten baseren: de inflatie en het risico.”

→ Noteer op je antwoordblad de nummers 1 en 2 en schrijf vervolgens de juiste woorden op die Gerard volgens jou zou moeten invullen, zodat er een economisch juiste redenering komt te staan. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

Doe het zo:

1 = ...

2 = ...

Gerard schrijft: “Als de goudprijs procentueel meer stijgt dan de inflatie is mijn advies het goud te verkopen. De ...**(1)**... (koopkracht/waarde) van het verkochte goud is dan immers toegenomen. Door de verkoop van het goud loop je dan niet meer het risico van een ...**(2)**... (daling/stijging) van de goudprijs.”

Het vervelende van natuurlijke rijkdommen

Bij de beantwoording van de vragen 35 tot en met 41 moet je soms gebruikmaken van informatiebron 4 in de bijlage.

Marieke zit in 4 vmbo. Omdat haar vriendin Monifa uit Nigeria komt, houdt zij de krant goed bij wat betreft het nieuws over Nigeria.

Uit de krant:

Nigeria is een land in West-Afrika.

Ondanks het grote oppervlak aan landbouwgrond importeert Nigeria bijna alle voedingsproducten.

Nigeria is sterk afhankelijk van zijn olieproductie.

Buitenlandse oliemaatschappijen, waaronder Shell, zijn al jaren in Nigeria actief. Voordat er olie gevonden werd, produceerde Nigeria wel veel voedsel. In de loop der jaren is de landbouw steeds meer verwaarloosd. Ook de mogelijkheden voor mijnbouw (zink, tin, ijzer etc.) worden nauwelijks benut. Bovendien heeft Nigeria een slechte infrastructuur en een slecht onderwijssysteem.

- 1p **35** Geef een argument waarom een slechte infrastructuur de ontwikkeling van de handel in landbouwproducten belemmert.

- 1p **36** Een van de belangrijkste oorzaken van de verwaarlozing van de landbouw is dat Nigeria vrijwel uitsluitend aandacht heeft voor de oliewinning. Dat levert voor Nigeria een risico op.
→ Welk risico loopt Nigeria door de afhankelijkheid van olie?

Gebruik informatiebron 4.

- 1p **37** Een kenmerk van een ontwikkelingsland is een laag inkomen per hoofd van de bevolking. In Nigeria is hier de laatste jaren geen sprake van dankzij de oliedollars.
→ Hoeveel is het inkomen per hoofd van de bevolking gestegen in de periode 2002 tot en met 2009? Schrijf je berekening op.
- 1p **38** Ondanks de stijging van het inkomen per hoofd leeft een groot deel (ruim 70%) van de bevolking in armoede.
→ Geef een argument waarom het inkomen per hoofd van de bevolking geen goede maatstaf voor de welvaart in Nigeria is.
- 1p **39** Een groot probleem in Nigeria waren corruptie en politieke onrust. In een onderzoek van de Gentse Universiteit (België) wordt in dit verband gesproken van 'het vervelende van natuurlijke rijkdommen'. Monifa zegt: "Ondanks de aanwezigheid van natuurlijke grondstoffen is er toch geen economische groei." In welke zin wordt het verband tussen corruptie en het uitblijven van economische groei juist uitgelegd?
- A** Door de corruptie is er geen vertrouwen en worden er geen investeringen op lange termijn gedaan.
 - B** Door de corruptie kunnen de mensen minder besteden en daardoor is er minder werkgelegenheid.
 - C** Door de corruptie worden de natuurlijke rijkdommen niet meer ontgonnen.
 - D** Door de corruptie wordt er geen olie meer gewonnen.
- 1p **40** Eén van de belangrijkste landbouwproducten voor Nigeria is cassave. Cassave wordt niet alleen gebruikt als voedsel, maar ook als grondstof voor andere producten. In cassave zit zetmeel dat gebruikt wordt in meer dan tweeduizend producten zoals papier, medicijnen, frisdrank, kleding, biobrandstof.
→ Het feit dat cassave als grondstof voor andere producten wordt gebruikt, vergroot het voedselprobleem voor Nigeria. Leg dit uit.
- 1p **41** De Nederlander Peter Bolt heeft een bedrijf opgezet, onder de naam Dadtco, om Afrikaanse boeren te helpen.
Dadtco heeft drie grote fabrieken gebouwd die cassave kunnen verwerken. Daarnaast biedt zij de lokale bevolking hulp bij het vergroten van haar agrarische kennis en zakelijke vaardigheden.
→ Geef een argument waarom deze hulp bijdraagt aan de ontwikkeling van het land.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.